

STRATEGISK PLAN OCH BUDGET 2020 - 2022

Kompletterande underlag till strategisk plan och budget

Framtagen av regionstyrelseförvaltningen

Datum 2019-09-27

Ärendenr RS 2019/7

Version 1.0

Budgetavstämning 2019-10-07 – 08, 10

Kompletterande underlag till strategisk plan och budget

Innehåll

1	Samhällsekonomiska förutsättningar.....	3
1.1	Skatteunderlagets utveckling	3
1.2	Förslag enligt budgetpropositionen som berör kommuner och regioner 2020 och framåt	5
2	Utgångsläge för Region Gotland.....	7
2.1	Ekonomiskt läge	9
2.2	Kostnadsutveckling.....	11
3	Koncernledningens arbete inför budgetavstämningen 2019	13
3.1	Inledning	13
3.2	Bakgrund och nuläge.....	13
3.2.1	Nuvarande besparingsprogram 2017-2019 (Arkwrightrapporten)	13
3.2.2	SKL - analys och jämförelser	13
3.3	Ett gemensamt och övergripande åtgärdsprogram	14
3.3.1	Upplägg gemensamt åtgärdsprogram	14
3.3.2	Uppdrag - Effektivisera och minska regionens lokalkostnader	14
3.3.3	Uppdrag - Strategiskt hållbar bemanningsplanering	14
3.3.4	Uppdrag - Sänkning av inköpskostnader.....	14
3.3.5	Uppdrag - Sänkning av IT-kostnader.....	14
3.3.6	Uppdrag - Organisation och lokalisering av måltidsverksamhet	14
3.3.7	Uppdrag - Utredning framtidens skolorganisation	14
3.3.8	Uppdrag - Förändrad samhällsbyggnadsprocess	15
3.4	Målbild och gemensamma principer.....	15
3.5	Avslutningsvis	15
4	Bedömning av kostnader för pensioner.....	16
5	Investeringar	18
6	Skuldportfölj och ränteantaganden.....	30
7	Kostnadsjämförelser.....	32
7.1	Sammanfattning.....	32
7.2	Jämförelse med kommungruppen.....	33
7.3	Jämförelse med liknande kommuner och landsting	34
7.4	Jämförelse med referenskostnad	35
7.5	Jämförelse per verksamhet	38

Förutsättningar 2020-2022

Detta dokument utgör en del av planeringsunderlaget för upprättande av Strategisk plan och budget 2020 – 2022. Avdelning ekonomi gör utifrån ekonomiska prognoser och antaganden en bedömning av förutsättningarna och hur regionens ekonomi bedöms utvecklas under planperioden.

1 Samhällsekonomiska förutsättningar

Under sommaren har både statistiska underlag och indikatorer överlag pekat på en försvagad svensk konjunktur. SKL bedömde i sin prognos innan sommaren att svensk BNP-tillväxt kommer att bromsa in vilket har bekräftats. Fortfarande är sysselsättningen hög, men det finns tecken på en försvagad arbetsmarknadskonjunktur. SKLs bedömning (22 augusti) är en mindre nedgång i sysselsättningen under 2019 och 2020 samt att arbetslösheten sakta stiger mot knappt 7 procent framåt.

Även den globala BNP-tillväxten i år blir låg, förmodligen den lägsta på tio år. Utvecklingen i länder som Tyskland och Kina har stor inverkan på globala handelsflöden och därmed även på den svenska exporten. Om inte exporten vägs upp av inhemsk konsumtion och investeringar, vilket inte ser ut att ske, kommer avmattning att ske. Det finns en stor osäkerhet i makroprognoserna, inte minst beroende på vad som händer geopolitiskt. Det påverkar SKL:s prognoser framåt, speciellt för 2020.

Resursutnyttjandet i Sverige är fortfarande högt, konjunkturtoppen har precis passerats. Det råder ännu högkonjunktur men avmattningen syns tydligt.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
BNP ¹	2,4	2,5	1,3	1,1	1,6	1,5
Sysselsättning, timmar	2,1	2,4	0,9	-0,3	-0,3	0,4
Relativ arbetslöshet, procent	6,7	6,3	6,3	6,5	6,8	6,8
Timlön, nationalräkenskaperna	2,5	2,2	2,9	3,1	3,2	3,3
Timlön, konjunkturlönestatistiken	2,3	2,5	2,7	3,1	3,2	3,3
Inflation, KPIF	2,0	2,1	1,8	1,9	1,8	2,0
Inflation, KPI	1,8	2,0	1,9	2,0	2,3	2,4

Tabell 1: Nyckeltal för den svenska ekonomin, procentuell förändring om inte annat anges

1.1 Skatteunderlagets utveckling

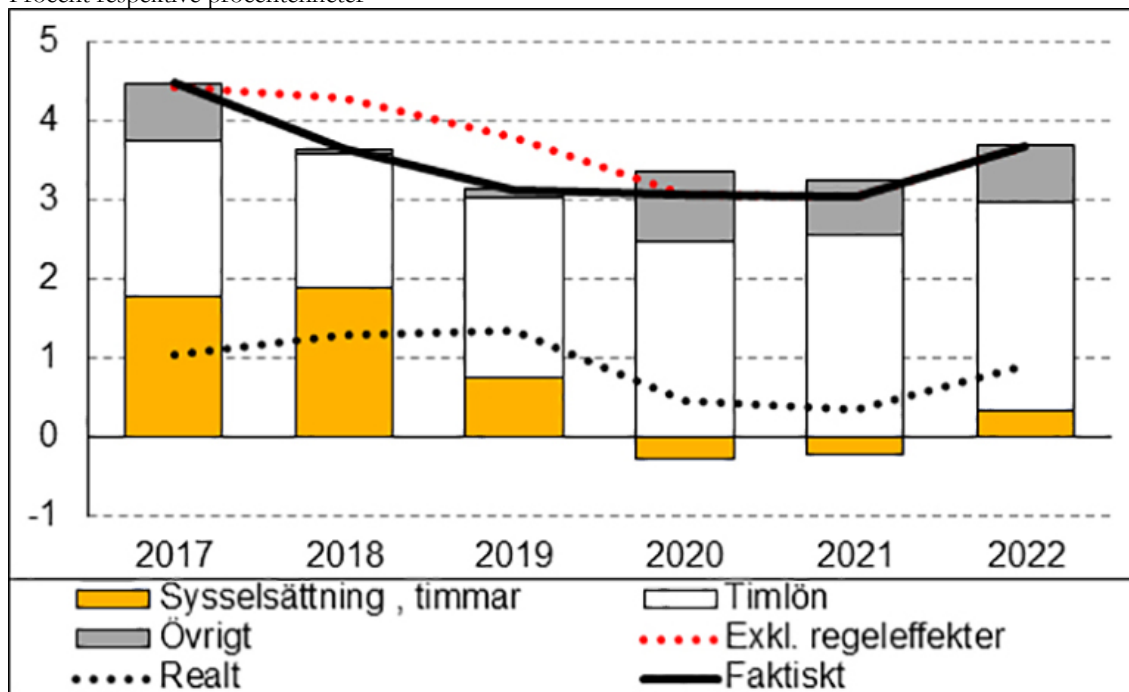
Skatteunderlaget för 2018 har uppdaterats utifrån preliminärt beskattningsutfall i augusti. Utifrån det finns indikation på att skatteunderlaget växt mer än SKL prognosticerade i våras. SKL räknar dock med fortsatt inbromsning i ökningstakten i år. Orsaken är att sysselsättningen ökar långsammare.

Regeringens prognos kom i samband med budgetpropositionen den 18 september. Man kan se att den är kraftigt nedreviderad jämfört med den som kom i våras. Den ackumulerade nivån 2022 beräknas vara 1,5 procentenheter lägre än i vårberäkningen. Det beror till del på den ytterligare höjning av grundavdraget för personer som fyllt 65 år som föreslås i budgetpropositionen, dels på en långsammare utveckling av lönesumman.

¹ Kalenderkorrigerad utveckling

Skatteunderlagstillväxt och bidrag från vissa komponenter

Procent respektive procentenheter

	2018	2019	2020	2021	2022	2018-2022
SKL augusti	3,7	3,1	3,1	3,0	3,7	17,7
SKL maj	3,6	3,0	3,1	3,1	3,7	17,5
Regeringen september	3,6	3,4	2,6	3,2	3,4	17,3
ESV juni	3,9	3,0	3,4	3,3	3,3	18,0

Tabell 2: De senaste skatteunderlagsprognoserna, procentuell förändring. Källa: Ekonomistyrningsverket, regeringen, SKL

Skillnaden mellan ovanstående prognoser beror framförallt på skillnader i synen på sysselsättningsutvecklingen för perioden.

Enligt kommunallagen får medel från en resultatutjämningsreserv (RUR) användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel. När detta får göras i Region Gotland framgår av Regelverk för resultatutjämningsreserv, RUR, som beslutades av regionfullmäktige 2014-03-31, § 46. Med SKL:s nuvarande prognos skulle detta vara möjligt åren 2020 – 2022 under förutsättning att balanskravsresultatet är negativt.

	2018	2019	2020	2021	2022
Snitt 10 år	3,9	3,8	4,1	4,1	3,9
Årlig ökning	4,3	3,8	3,1	3,0	3,7
Differens	0,4	0,0	-1,0	-1,1	-0,2

Tabell 3: Rikets underliggande skatteunderlagsutveckling: tioårigt genomsnitt samt årlig utveckling, förändring i procent per år.

Regionen kommer att få en ny prognos från SKL för skatteintäkter och generella bidrag den 1 oktober, det vill säga under perioden mellan att detta dokument är färdigt och budgetavstämningen.

Utjämningsystemets förändring ger regionen tillskott. Tidigare beräkning landar på cirka 100 mnkr. Hur mycket det blir kommer att bero på hur ersättningen till de kommuner och regioner som är förlorare i systemet kommer att hanteras. Troligen kommer regleringsbidraget att användas för att ge dessa en avtrappningsperiod och det kommer att fördelas på alla kommuner och regioner.

1.2 Förslag enligt budgetpropositionen som berör kommuner och regioner 2020 och framåt

(sammanställning gjord av SKL)

Det finns inga förändringar i de generella tillskotten förutom de som tidigare aviserats. De ”nya välfärdsmiljarderna” aviserades i budgetpropositionen 2018 och för 2019 tillfördes 3,5 mdr till kommunernas generella statsbidrag. Ytterligare 3,5 mdr skulle tillföras för 2020. Dessa medel är sedan tidigare medräknade i SKL:s beräkningar av det generella statsbidraget och ingår i våra budgetförutsättningar.

Ett urval av de mest väsentliga förändringarna i riktade statsbidrag enligt nedan (*kursiv text SKL:s kommentar*):

- Likvärdighetsbidraget för skolan ökar till 4,9 mdr 2020 och till 6,2 mdr från och med 2021. Lågstadielyftet minskas och utgår så småningom helt för att finansiera detta. *SKL har i skrivelse uppmanat regeringen att skyndsamt se över konstruktionen så att kommunerna har möjlighet att hantera förändrade förutsättningar med god ekonomisk hushållning.*
- Riktat statsbidrag för lärarassistenter ökar till 1 mdr från 2020.
- Lärarlyftet II förlängs till 2025 och utvidgas till att omfatta fler lärargrupper.
- Regional yrkesvux ökas med 100 mnkr för 2020. *Det är en minskning med 190 mnkr utifrån tidigare aviserat, men innebär en mer realistisk nivå.*
- Studiestartsstödet skulle enligt statsbudgeten 2019 tas bort från 2020, men regeringen anslår istället 410 mnkr för 2020-2022.
- Anslaget för regional kulturverksamhet räknas upp med 1 procent. *Flera tidsbegränsade medel inom anslaget löper ut 2020 vilket innebär en minskning av anslaget till 2021 med ca 123 mnkr.*
- Statligt bidrag med 100 mnkr till kommuner som bedriver kulturskoleverksamhet föreslås förlängas.
- Den årliga grundersättningen som kommuner erhållit för mottagandet av nyanlända tas bort. Ingen indexering av schablonersättningen för flyktingmottagande sker 2020. *SKL noterar en nettominskning avseende ersättningar och bidrag till kommunerna inom området asylmottagande och mottagande av nyanlända. Det motiveras inte av några aviserade minskade åtaganden.*
- Det riktade bidrag till äldreomsorgen på 500 mnkr som fördelats enligt andel äldre samt bidrag för ökad demenskunskap avslutas. Istället ges 610 mnkr för att öka kvaliteten inom demensomsorgen samt motverka ensamhet.
- 200 mnkr för att satsa på digitalisering och e-hälsa inom äldreomsorgen avsätts. Det framgår inte hur dessa medel ska användas. *SKL ser negativt på att det tillkommer nya riktade statsbidrag på området äldreomsorg istället för det tidigare som var av mer generell karaktär.*
- Ökning av statsbidrag till Klimatklivet görs med 1,16 mdr till 2 mdr 2020. Dessa medel kommer också att kunna sökas av kommuner och regioner.
- Andra satsningar inom miljöområdet som kan beröra kommuner och regioner är stöd till solceller och energilagring, stöd till produktion av biogas till fordonsgas, förstärkt klimatbonus för bilar inom bonus malussystemet, satsning på snabbbladning längs större

vägar, ökade satsningar på skydd av värdefull natur samt åtgärder för rent hav och vatten.

- Förhandlingar pågår mellan SKL och regeringen om läkemedelsbidraget för 2020. Överenskommelsen förväntas vara klar senast januari 2020.
- Satsning på psykisk hälsa ligger kvar med 1 mdr 2020, samma som 2019. Satsningen avslutas 2020 och bidraget avvecklas till 2021.
- Förstärkning till barn- och ungdomspsykiatrin och till insatser för barn och unga med psykisk ohälsa görs med 300 mnkr för 2020 och ligger kvar 2021 och 2022. Syftet är att öka tillgängligheten och korta köerna.
- Satsning på God och Nära vård ökas till 3 mdr från 2020. Från 2021 beräknas 3 mdr per år. *Det är viktigt att resursförstärkningen kopplas till en nationell strategi för Nära vård som är gemensam mellan stat, kommuner och regioner för att säkerställa den gemensamma målbilden.*
- 2020 avsätts knappt 3 mdr för att regionerna och kommunerna ska fortsatt bedriva insatser till stöd för kompetensutveckling och kompetensförsörjning i hälso- och sjukvården. Ytterligare 100 mnkr satsas för att stimulera sjuksköterskor att vidareutbilda sig till specialistsjuksköterska inom de områden där de nationella behoven är stora. En satsning på karriärtjänster ska också göras med 100 mnkr. *Det är i nuläget oklart om satsningarna på specialistsjuksköterskor och karriärtjänster ingår i de knappt 3 mdr ovan. Om så är fallet har sannolikt den tidigare satsningen professionsmiljarden på 960 mnkr avslutats.*
- En uppdaterad kömiljard med syfte att korta köerna och minska väntetiderna inom hälso- och sjukvården ska utvecklas. 2,9 mdr avsätts för 2020, vilket innebär en ökning med 1,3 mdr jämfört med 2019.
- Ny överenskommelse mellan regeringen och SKL om en kvalitetssäker och effektiv sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess ska göras för 2020. Omfattningen är 944 mnkr.
- Pågående satsning att stärka förlossningsvården och vården gällande kvinnors hälsa fortsätter och 1 mdr avsätts årligen 2020-2022. Satsningen som rör kvinnors hälsa i primärvården avslutas.

Då dessa är riktade statsbidrag är det varje nämnds ansvar att informera sig om hur dessa medel tilldelas och vilka villkor som gäller.

2 Utgångsläge för Region Gotland

I tabellen redovisas skatteintäkter och generella bidrag 2019-2022 för Region Gotland (enligt prognos i augusti 2019).

	2019	2020	2021	2022
Egna skatteintäkter (33,60%)	3 987	4 044	4 165	4 317
Befolkningsutveckling	-15	-15	-15	-15
Slutavräkning	-27			
Summa	3 945	4 029	4 150	4 302
Bidrag				
Kommun				
Inkomstutjämning	748	777	801	830
Kostnadsutjämning	-156	-145	-147	-148
Strukturbidrag	78	79	79	80
Reglering	42	66	69	54
Statsbidrag flyktingmottagande	13	9	0	0
Summa	725	786	802	816
Landsting				
Inkomstutjämning	362	373	383	397
Kostnadsutjämning	45	52	55	57
Strukturbidrag	84	85	86	86
Reglering	-11	-12	-12	-20
Statsbidrag flyktingmottagande	3	2	0	0
Summa	483	500	512	520
LSS	-1	5	5	5
Fastighetsavgift	152	158	158	158
Totalt	5 304	5 478	5 627	5 801

Tabell 4: Skatteintäkter och generella bidrag 2019-2022 (mnkr)

	Plan 2020 ²	Reviderad plan 2020	Reviderad plan 2021	Reviderad plan 2022
1 Verksamhetens nettokostnader före avskrivningar	-5 120	-5 133	-5 353	-5 557
därav				
nämnderna	-5 291	-5 291	-5 359	-5 428
kapitalkostnader	245	245	245	245
finansförvaltningen	-74	-87	-106	-108
prisökningsreserv	0	0	-33	-66
personalkostnadsreserv	0	0	-100	-200
2 Avskrivningar	-245	-245	-245	-245
Verksamhetens nettokostnader	-5 365	-5 378	-5 598	-5 802
3 Skatteintäkter	4 041	4 029	4 150	4 302
4 Bidragsinkomster	1 429	1 448	1 477	1 499
därav				
kommun	762	777	802	816
landsting	494	498	512	520
Övriga statsbidrag	163	163	163	163
Statsbidrag flyktingmottagande	10	11	0	0
5 Finansiella poster				
Finansiella intäkter	15	15	5	5
Finansiella kostnader	-51	-42	-56	-59
6 Besparing/effektivisering				164
7 Årets resultat (förändring av eget kapital)	69	72	-22	109

Tabell 5: Plankalkyl 2020-2022, preliminärt inför budgetavstämning i oktober 2019 (mnkr)

I plankalkylen har åren 2020-2022 reviderats enligt augustis skatteprognos från SKL, uppdatering av finansförvaltningen samt justering av finansnetto. Nämndernas beräknade budget för 2021 och 2022 utgår från de beslut som tagits i samband med budget 2020. Beräknad prisöknings- och personalkostnadsreserv ligger separat i kalkylen. Prisökningsreserven för 2020 är redan utfördelad till nämnderna medan personalkostnadsreservens fördelning beslutas av regionstyrelsen i september.

Del av ökningen av det generella statsbidraget på totalt 10 mdr ligger separerat i både tabell 4 och 5 (statsbidrag flyktingmottagande). Preliminärt utfall för 2020 är beräknad per den sista augusti i år. Summan har ökat med 1 mnkr från tidigare beräkningar. Detta år är det sista året för det särskilda bidraget. Från och med 2021 ingår hela summan i den kommunalekonomiska utjämnningen.

² Beslutad av regionfullmäktige juni 2019

2.1 Ekonomiskt läge

Det ekonomiska läget för regionen är oroande. Det är problematiskt att nämnderna totalt inte har ett resultat i nivå med budget. Dock ger exploateringsverksamheten och övriga försäljningar ett överskott som bidrar till ett positivt resultat. Det finns anledning till oro då resultatet räddas av tillfälliga intäkter.

En stabil ekonomi innebär att den ordinarie verksamheten ryms inom det utrymme som utgörs av skatteintäkter och generella statsbidrag. De riktade statsbidragen kan medföra ökade kostnader, men dessa behöver planeras så att de kan avvecklas om bidragen försvinner.

Inför 2019, som är sista året i nuvarande besparingsplan, minskades ramarna med 55 mnkr. Organisationen behöver, för att kunna arbeta med kvalitet och verksamhetsutveckling, ha en stabil och planeringsbar ekonomi. Med anledning av den avmattning som syns i konjunkturen måste regionen även fortsättningsvis arbeta med effektiviseringar och besparingar för att möta den ökade efterfrågan som kan förväntas utifrån de demografiska prognoserna. Det är också viktigt att hitta nya arbetsätt och utnyttja möjligheterna att digitalisera vissa processer då det kommer att vara svårt att hitta arbetskraft framåt.

Erfarenheten av att arbeta med en treårig plan är god. Regionen bör ständigt arbeta med längre planeringshorisont än ett år avseende driftförutsättningar. Utmaningarna och rekommendationerna från SKL:s analysgrupp 2016 är fortfarande aktuella:

Region Gotlands utmaningar

- Att anpassa verksamheten till de ekonomiska ramarna och till förändringar i befolkningsammansättningen.
- Skapa incitament för effektivisera verksamheten med fortsatt hög verksamhetsmässig kvalitet. Våga förändra verksamhet.
- Ändra gamla ovanor där budget inte hålls.

5 viktiga punkter

- Skapa en gemensam bild av nuläget över parti- och förvaltningsgränser
- Gör de finansiella målen heliga - om investeringsnivåer höjs behöver såväl resultatmål samt mål för finansiering av investeringar tänkas igenom.
- Håll i arbetet med besparingar/effektiviseringar, glöm inte bort företagen.
- Ta ett helhetsgrepp om ekonomin, gör budgeten skarp och anpassa den efter befolkningsförändringar.
- Fortsätt med arbetet med resultat och kvalitetsmätning och gör dem viktiga i uppföljningen.

I samband med delårsrapport 1 och månadsrapport april fick nämnderna i uppdrag att återkomma med en beskrivning av åtgärder för att sänka nettokostnadsutvecklingen till högst 2,7 procent och effekter av dessa. Orsaken var en hög nettokostnadsutveckling första kvartalet samt en negativ avvikelse mot budget efter april på 46 mnkr.

Hälso- och sjukvårdsnämnden, tekniska nämnden, socialnämnden, barn- och utbildningsnämnden samt miljö- och byggnämnden fick i uppdrag att vidta åtgärder för att nå ekonomisk balans vid årets slut.

I nedanstående tabell jämförs den prognostiserade avvikelsen efter delår 2, efter delår 1 samt aprilrapporten. Som synes är det endast tekniska nämnden och regionstyrelsen som förbättrat sin prognos. I övrigt ligger nämnderna kvar på samma eller har försämrat sin prognos efter aprilrapporten.

	Budget 2019	Helårsprognos delår 2	Avvikelse	Avvikelse delår 1	Avvikelse april
Nämnd					
Regionstyrelsen	393	385	8	3	5
varav					
Politikerorganisation	31	30	1	0	0
Regionstyrelseförvaltningen	362	355	7	3	5
Tekniska nämnden	187	188	-1	-11	-9
varav					
Teknikförvaltningen	135	133	2	-8	-6
Samhällsbyggnadsförvaltningen	52	55	-3	-3	-3
Miljö- och byggnämnden	29	33	-4	-2	-2
Barn- och utbildningsnämnden	1 186	1 195	-9	-6	-6
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	304	304	0	5	3
Socialnämnden	1 364	1 374	-10	-5	-4
Hälso- och sjukvårdsnämnden	1 652	1 682	-30	-30	-30
Summa	5 115	5 161	-46	-46	-43

Tabell 6: Budgetavvikelse nämnder netto, mnkr

2.2 Kostnadsutveckling

Nedanstående avsnitt visar en bild av nettokostnadsutvecklingen de senaste 6 åren. För att se utvecklingen gentemot samma period föregående år hänvisas till delårsrapporten.

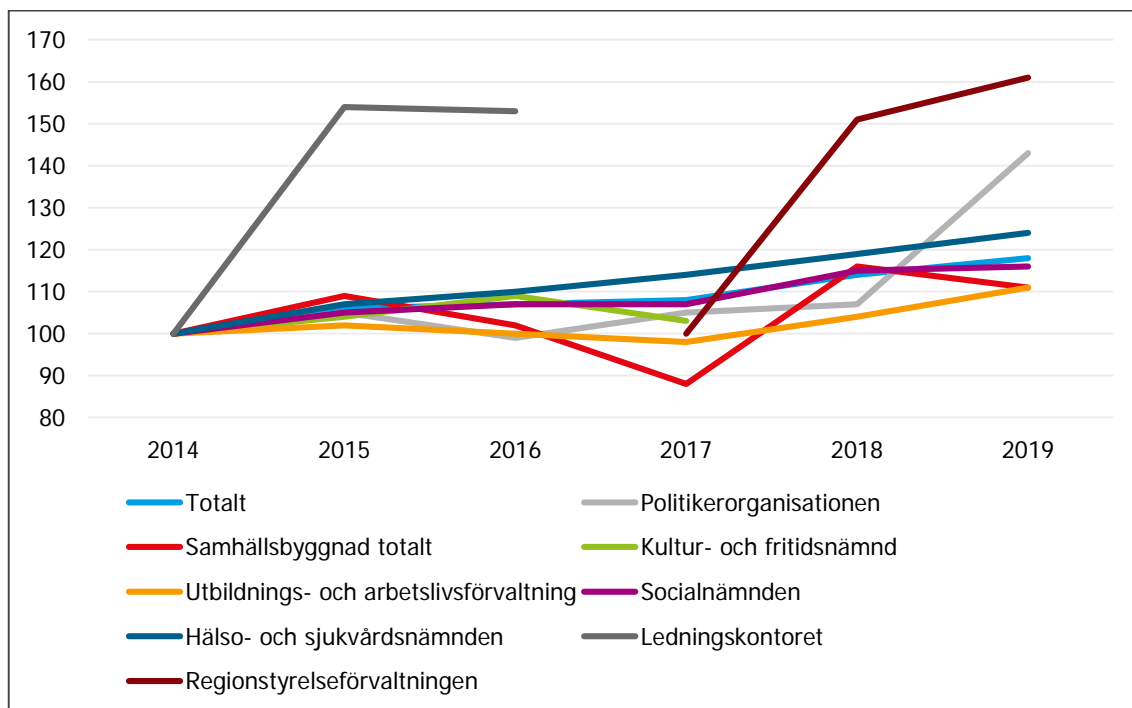

Diagram 1: Indexerad nettokostnadsutveckling med utgångspunkt i 2014 som index 100

Jämförelsen i diagrammen och tabellen är mellan utfallen delår 2 2014-delår 2 2019. Nettokostnadsutvecklingen på total nivå för samtliga nämnder har ökat relativt mycket, arton procent. Ledningskontorets utveckling från 2014 till 2015 berodde på att gemensamma kostnader för system mm överfördes från förvaltningarna till ledningskontoret. Regionstyrelseförvaltningens höga utveckling mellan 2017 och 2018 beror på att största delen av kultur- och fritidsförvaltningen har tillkommit som en avdelning från januari 2018. Kultur- och fritidsnämnden har noll i nettokostnad 2018. Barn- och utbildningsnämnden och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden är sammanslagna till utbildnings- och arbetslivsförvaltning. Även de samhällsbyggande nämnderna är sammanslagna med anledning av ett antal organisationsförändringar under åren. Förutom regionstyrelseförvaltningen har politikerorganisationen, socialnämnden och hälso- och sjukvården haft den högsta nettokostnadsutvecklingen totalt.

Totalt är personalkostnadsökningen mellan 2014 och 2019 sexton procent, men det skiljer sig mellan nämnderna/förvaltningarna. Lägst kostnadsutveckling för personal har socialnämnden och högst har politikerorganisationen. Politikerorganisationens ökning beror på en förflyttning av kostnader för arvoden från tidigare serviceförvaltningen samt förändring av arvodesnivåer. Dessutom har politiska sekreterare tillkommit 2019 vilket inte funnits tidigare. Högst ökning har annars samhällsbyggnadsområdet och hälso- och sjukvårdsnämnden.

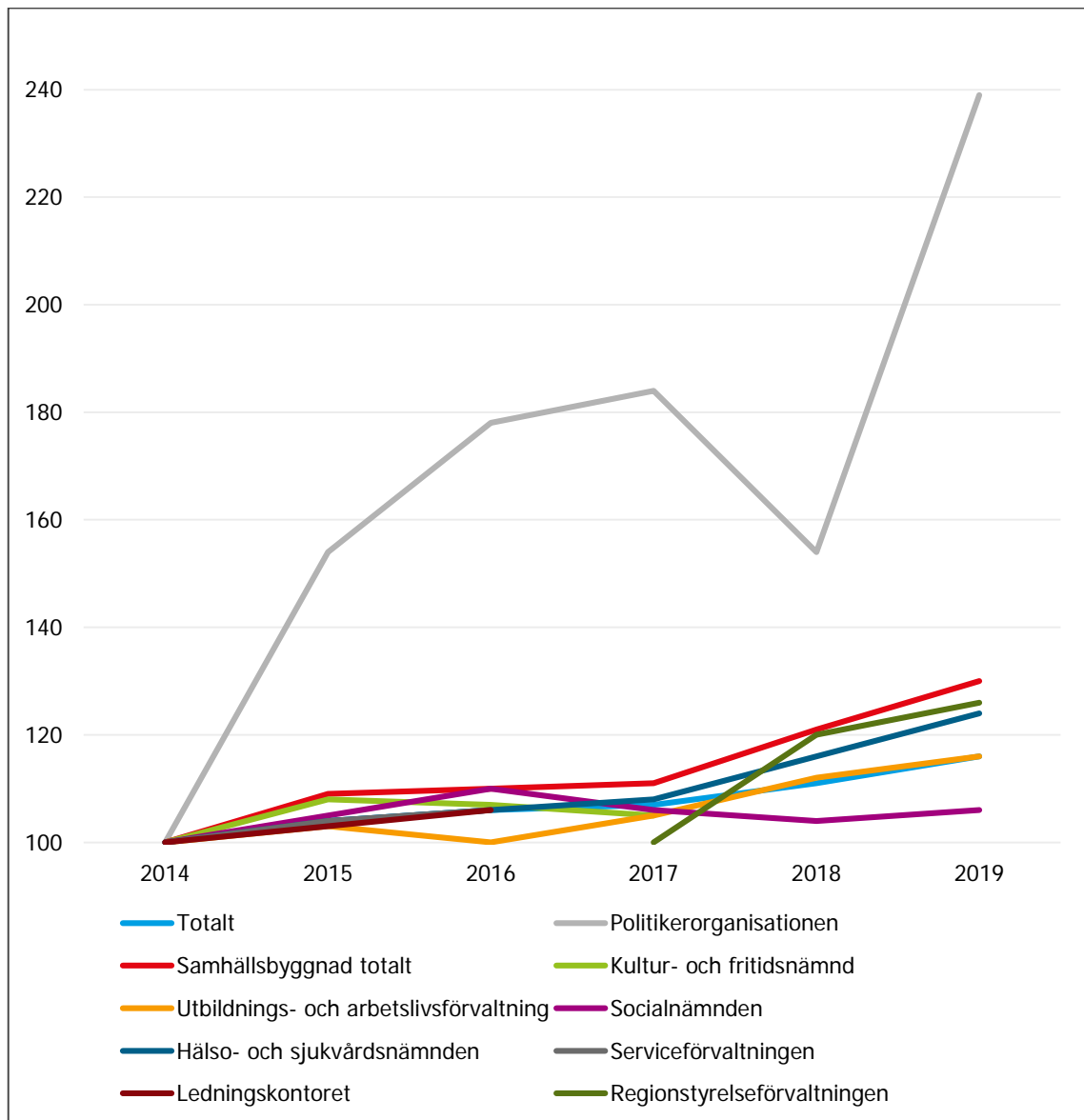

Diagram 2: Indexerad personalkostnadsutveckling med utgångspunkt i 2014 som index 100

Nämnd	Nettokostnads förändring %	Personalkostnads förändring %
Utfall januari - augusti	2014-2019	2014-2019
Totalt	18%	16%
Politikerorganisationen	43	139
Samhällsbyggnad totalt	11	30
Kultur- och fritidsnämnden (2013-2017)	3	5
Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen	11	16
Socialnämnden	16	6
Hälsa- och sjukvårdsnämnden	24	24
Serviceförvaltningen (2013-2016)		6
Ledningskontoret (2013-2016)	53	6
Regionstyrelseförvaltningen (2017-2019)	61	26

Tabell 7: Netto- och personalkostnadsförändring per nämnd/förvaltning/verksamhet

3 Koncernledningens arbete inför budgetavstämningen 2019

3.1 Inledning

Koncernledningen i Region Gotland är regiondirektörens forum för att driva, förankra och besluta i regionövergripande frågor som har sin utgångspunkt i regionfullmäktiges och regionstyrelsens ansvar. Deltagare är samtliga förvaltningsdirektörer och processansvariga direktörer i regionstyrelseförvaltningen.

Inför budgetberedningen i maj 2019 arbetade koncernledningen med frågor och uppdrag som har bäring på regionens långsiktiga utveckling, utbud, samt åtgärder för att möta och hantera de ekonomiska förutsättningar som vi vet kommer att påverka oss framöver. Efter budgetberedningen i maj och efter det formella beslutet om uppdrag och budget 2020 i regionfullmäktige i juni så har arbetet fortsatt med att definiera och paketera de uppdrag som ska hållas samman i ett gemensamt åtgärdsprogram vilket presenteras längre fram.

3.2 Bakgrund och nuläge

Som vi beskrev inför budgetberedningen i maj har koncernledningen varit delaktiga och aktiva i framtagandet av en omfattande nulägesanalys (Arkwrightrapporten, PWC:s långsiktiga finansiella analys samt en tolkning om hur globala och nationella trender förutspås påverka Gotland). Nedan beskrivs dessa även inför budgetavstämningen för att repetera analys och slutsatser.

3.2.1 Nuvarande besparingsprogram 2017-2019 (Arkwrightrapporten)

Rapporten baserar sig på inhämtning av fakta från beslutsunderlag, tjänsteskrivelser, analyser samt inte minst intervjuer med ett stort antal förtroendevalda och tjänstemän. Slutsatserna från detta arbete är bl.a. följande:

- Av de 170 mnkr i besparingar som beslutades av RF i juni 2016 bedöms ca 85 procent kunna uppfyllas
- Samtidigt som besparingsprogrammet genomförts har antalet anställda ökat
- Samtidigt som besparingsprogrammet genomförts har flera verksamheter fått betydande tillskott i form av statsbidrag
- Minskat internt chefsstöd från RSF har bidragit till påfrestningar ute i alla verksamheter
- Ingen betydande serviceminskning mot medborgarna verkar ha skett
- Merparten av besparingarna har hanterats som generella effektiviseringar dvs utan att verksamhet tagits bort
- Svårigheter i överblick och styrning med fler än 200 olika aktiviteter
- HSN och SON, som har en total budget på ca 3 mdr, har inte varit en del av programmet
- TN samt BN och MHN har procentuellt sett haft störst besparingar i relation till sina anslagsbudgetar

3.2.2 SKL - analys och jämförelser

Region Gotland har minskat gapet i referenskostnad sedan förra jämförelsen som gjordes 2016, med 2014-års underlag, där den totala skillnaden uppgick till ca 323 mnkr i total överkostnad. Vid den mätning vi gjorde i januari 2019 och som baseras på helårssiffrorna för 2017 uppgår den totala skillnaden till 253 mnkr i överkostnad. Fortfarande är det skolans verksamheter som uppvisar störst avvikelse i referenskostnad. Detta gäller skolformerna

fritidshem, förskola, grundskola samt gymnasieskola som står för ca 170 mnkr i överkostnad.

3.3 Ett gemensamt och övergripande åtgärdsprogram

3.3.1 Upplägg gemensamt åtgärdsprogram

En av slutsatserna i Arkwrightrapporten var att nuvarande åtgärdsprogram 2017-2019 hade tjänat på att hållas ihop och drivas med gemensam kraft. Därför kommer vi i åtgärdsprogrammet för 2020-2022 att driva och hålla ihop i ett gemensamt program som innehåller nedanstående delar. Programmet kommer att ägas av koncernledningen och följas upp löpande vid koncernledningens möten. Programmet kommer också att återrapporteras till regionstyrelsen enligt process som behöver beslutas framåt. En programansvarig kommer att utses som får mandat att driva och hålla ihop arbetet under hela perioden.

Nedan beskrivs samtliga delar i åtgärdsprogrammet och varje del har sedan ett eget detaljerat uppdragsdirektiv vilka finns som egna separata ärenden.

3.3.2 Uppdrag - Effektivisera och minska regionens lokalkostnader

Syftet är att identifiera och föreslå åtgärder för minskade lokalkostnader samt effektivisering av nyttjande samt processer avseende lokaler. Ytterligare syfte är att definiera hur lokalkostnader ska mätas med utgångspunkt i SKL:s jämförelsetal.

3.3.3 Uppdrag - Strategiskt hållbar bemanningsplanering

Syftet är att ta fram bästa hållbara bemanningsplanering ur ett strategiskt och ekonomiskt perspektiv för att klara framtidens rekryteringsutmaning och välfärdens behov. Projektet syftar till att skapa långsiktiga förutsättningar för regionens förvaltningar att på bästa möjliga sätt bemanna hållbart utifrån brukarens och verksamhetens behov.

Projektet syftar även till att höja medvetandegraden och kunskapen om bemanningsfrågorna generellt och kopplingen mellan bemanning och ekonomiska effekter specifikt.

3.3.4 Uppdrag - Sänkning av inköpskostnader

Syftet är att minska kostnaderna för inköp och öka avtalstroheten.

3.3.5 Uppdrag - Sänkning av IT-kostnader

Syftet är att skapa en gemensam helhetssyn på den totala IT-verksamheten och kostnaderna inom Region Gotland, samt föreslå åtgärder som kan leda till lägre kostnader för Region Gotland.

3.3.6 Uppdrag - Organisation och lokalisering av måltidsverksamhet

Syftet är att identifiera och initiera förändringar kopplat till organisation och lokalisering som kan bidra till ökad effektivitet och kostnadsminskningar.

3.3.7 Uppdrag - Utredning framtidens skolorganisation

Syftet är att varje barn och elev, oavsett var man bor, ska få lika tillgång till utbildning och lika kvalitet i utbildningen. Organisation och arbetssätt skall säkerställa att läroplanernas alla delar följs och att det är möjligt att kompensera för skillnader i elevernas olika förutsättningar. Ekonomi, kvalitet och kompetensförsörjning är fokus i översynen.

- Nämnden förväntas kunna sänka kostnader till i nivå med referenskostnaden. Detta kräver i så fall en förändring av organisation och struktur.

- Nämnden behöver organisera förskolor och skolor så att dessa blir attraktiva arbetsplatser såväl gällande arbetsmiljö som arbetssätt, för att säkra kompetensförsörjning över hela ön och därmed en över ön likvärdig verksamhet

Det är viktigt att kvaliteten bibehålls på dagens nivå och att likvärdighet över ön säkras.

3.3.8 Uppdrag - Förändrad samhällsbyggnadsprocess

Syftet är att ta ett helhetsgrepp om Region Gotlands samhällsbyggnadsprocess som möter framtidens behov utifrån ett kundperspektiv och som innebär ett effektivt och kvalitetssäkert arbete internt (både avseende tid och kostnad).

3.4 Målbild och gemensamma principer

Koncernledningen beskrev inför budgetberedningen det arbete som genomförts under vintern och våren och som innefattade såväl en gemensam målbild samt vilka gemensamma principer som kan präglade det fortsatta arbetet utifrån våra ekonomiska förutsättningar. Den målbild vi diskuterat skulle kunna formuleras enligt följande:

Vi ska säkra en fortsatt god och kvalitativ välfärd för medborgarna genom en verksamhet med engagerade, motiverade och stolta medarbetare och ledare, som är långsiktigt hållbar, kostnadsmedveten och förändringsbenägen. Det arbete vi nu gör ska skapa goda förutsättningar för oss att nå målen i styrkortet

Alla våra verksamheter är på olika sätt viktiga för våra medborgare och brukare. Men alla är inte lagstadgade och kan därför i en jämförelse få olika prioritet. Exempelvis har Region Gotland en betydande del av verksamheten som är myndighetshandling. Det finns myndighetshandling bl.a. inom socialförvaltningen, inom hälso- och sjukvården, inom teknikförvaltningen, inom samhällsbyggnadsförvaltningen och inom skolverksamheten.

Vi har också en betydande del av vår verksamhet som är frivillig. Exempelvis folkhögskolan, merparten av kultur- och fritidsverksamheten, förebyggande insatser inom socialförvaltningen, hälso- och sjukvårdsförvaltningen samt inom skolverksamheten är frivillig verksamhet. Vi vet också att om minskningar av resurser sker inom förebyggande verksamhet så riskerar kostnader att uppstå längre fram i kedjan.

I valet av att göra förändringar i vår verksamhet måste de frivilliga delarna gå före. Samtidigt är det i de frivilliga delarna som det också i många fall finns förväntningar på service från medborgare och brukare. Därför måste ett förändringsarbete ske i nära samverkan med medborgare och med de ideella- och intresseorganisationer som arbetar med dessa frågor.

För chefer och medarbetare kommer det att krävas att det finns kraft, uthållighet, ork och inte minst mod för att utmana och ställa om i etablerade strukturer.

3.5 Avslutningsvis

Som vi nämnde inför budgetberedningen i maj måste de åtgärder vi nu diskuterar ses i ett långt perspektiv och de effekter vi vill se ge långsiktiga resultat så att vi inte behöver ta nya kortsiktiga beslut år från år. Genom både det nuvarande åtgärdsprogrammet och det som beskrivs i detta underlag riskerar vi en mållkonflikt med risk för arbetsmiljöproblem och höga sjuktal om vi inte också förändrar vårt utbud och anpassar våra verksamheter till rådande ekonomiska förutsättningar. Koncernledningens ansvar och delaktighet i den fortsatta processen är viktig och avgörande för hur framgångsrika vi kommer att bli i genomförandet av omställningen av våra verksamheter.

4 Bedömning av kostnader för pensioner

Pensionsskulden redovisas enligt den s.k. blandmodellen vilket följer god redovisningssed för kommuner och landsting. Blandmodellen innebär att pensionsskulden redovisas dels som en avsättning i balansräkningen och dels som en förpliktelse under ansvarsförbindelser inom linjen. Pensionsskulden i balansräkningen uppgår till 1 015 mnkr och pensionsskulden i ansvarsförbindelser uppgår till 2 331 mnkr. Den totala pensionsskulden uppgår således till 3 346 mnkr.

I den nya kommunala bokförings- och redovisningslagen som trädde ikraft 1 januari 2019 så har inte redovisningen av pensionsskulden ändrats såsom utredningen föreslog. Inom några år är det sannolikt att hela pensionsskulden ska redovisas i balansräkningen. Det kommer då att få stor påverkan på soliditet och pensionskostnader.

Pensionsprognosen i beredningsunderlaget baseras på den befintliga blandmodellen. Prognosen är uppdaterad med en ny beräkning i augusti från regionens pensionsadministratör Skandia.

De totala pensionskostnaderna för 2019 prognostiseras till 384 mnkr, en liten ökning på 1 procent jämfört med föregående år. För 2020 beräknas pensionskostnaderna uppgå till 389 mnkr. Kostnadsutvecklingen har de senaste åren varit högre för pensioner än för de direkta personalkostnader. Under perioden 2020-2022 beräknas de totala pensionskostnaderna öka med sammanlagt 10 procent jämfört med 2019, vilket motsvarar en genomsnittlig årlig ökning på 3,4 procent och ligger mer i nivå med ökningen av de direkta personalkostnaderna.

Pensionskostnader påverkas av löneutvecklingen för de anställda och antal anställda men också av utvecklingen för inkomstbasbelopp och prisbasbelopp.

Pensionsskuldens storlek och utveckling påverkas också av den beräkningsmodell (RIPS19) som används, nivån på diskonteringsräntan och de dödlighetsantaganden som beräkningsmodellen utgår från. Diskonteringsräntan används för att nuvärdesberäkna pensionsskulden. En ändrad diskonteringsränta påverkar pensionsskulden mycket.

Till följd av den nya kommunala bokförings- och redovisningslagen har riktlinjerna för hur diskonteringsräntan ska fastställas ändrats i juni 2019 (RIPS19). Förändringarna innebär att diskonteringsräntan ska bygga på en långsiktig ränta som inte påverkas av kortsiktiga svängningar på marknaden och som i högre grad är kopplad till den långsiktiga reala räntan som i sin tur är kopplad till utvecklingen i hela samhällsekonomin. En utgångspunkt vid värderingen av pensionsskulden är att det inte ska ske någon övervältring av kostnader från en generation till en annan. SKL ska årligen fastställa diskonteringsräntan enligt RIPS19. Beslut om diskonteringsränta ska fattas senast i juni. Vid SKL:s möte i juni bestämdes att diskonteringsräntan skulle lämnas oförändrad på 1 procent. Motivet för beslutet var att det finns en betydande osäkerhet kring vad som är en normal räntenivå i framtiden och att 1 procent realränta inte kan anses vara vare sig ett särskilt försiktigt eller oförsiktigt antagande för diskontering av kommunala pensionsåtaganden mot bakgrund av att den reala räntan under en lång tid legat på 2 procent även om det skett en betydande nedgång i den globala reala räntan de senaste decennierna. Sammanfattningsvis kan antas att diskonteringsräntan kommer att ligga kvar på 1 procent de närmaste åren.

När det gäller dödlighetsantagandena håller SKL på med en fördjupad översyn av de dödlighetsantaganden som ingår i beräkningsmodellen. Översynen väntas bli klar under hösten. KPA gjorde 2016 en studie som pekade på att män som arbetar i kommunal sektor kan ha längre medellivslängd än i de beräkningar av pensionsskulden som gäller nu. Enligt de uppgifter som finns från SKL så har deras beräkningar hittills visat samma sak. Om dödlighetsantagandena skulle ändras till följd av att livslängden förväntas öka så skulle det innebära att pensionsskulden skulle öka ytterligare. Hur mycket skulden skulle öka är för närvarande okänt. Om förväntad livslängd ökar med 1 år så skulle pensionsskulden öka med ca 5 procent.

Enligt den långtidsprognos av pensionsskulden som regionen låtit Söderberg & Partners göra så kommer pensionskostnaderna att öka med 27 procent i reala termer de närmaste 30 åren. Pensionsutbetalningarna de närmaste 30 åren prognostiseras öka väldigt mycket, ca 60 procent. Det är från 2040 som likviditetsbelastningen accelererar. Den främsta orsaken är det nya pensionsavtalet AKAP-KL (omfattar personer födda 1986 och senare) som innebär att tjänstepensionen i sin helhet är avgiftsbestämd med årliga utbetalningar.

Mot bakgrund av långtidsprognosens scenario över pensionsutbetalningarnas utveckling och den kraftiga likviditetsbelastning detta medför så är risken stor att pensionsutbetalningarna kommer att tränga undan eller kraftigt begränsa framtida generationers möjligheter att göra investeringar. Ett sätt att mildra denna effekt är att redan nästa år påbörja en ny avsättning till pensionsmedel årligen under en tjuugoårsperiod.

Genom att påbörja en ny avsättning av pensionsmedel kan risken för att pensionsutbetalningar tränger undan investeringar för framtida generationer undvikas.

Regionfullmäktige har lämnat ett uppdrag till regionstyrelseförvaltningen att ta fram ett förslag till långsiktig plan för ny avsättning till pensionsmedel som redovisas i separat tjänsteskrivelse.

5 Investeringar

Den totala investeringsbudgeten för 2019 inklusive kompletterings- och exploateringsbudget (bruttokostnad) samt tilläggsanslag uppgår till 1 000,4 mnkr. (2018: 1 052,6 mnkr). Exploateringsbudgeten uppgår till 185 mnkr.

Detta är en mycket hög investeringsvolym. Investeringar är redovisade med 354 mnkr för januari- augusti, drygt 35 procent av den totala budgeten. Investeringsverksamheten är inte lika stor som förra året, men många stora projekt är på gång, såsom akutmottagning på Visby lasarett, elanslutning i hamnen, reservkraft med flera.

Investeringsplanen exklusive exploatering för perioden 2020 - 2024 uppgår till 2 108 mnkr fördelat på 1 443 mnkr anslagsfinansierad verksamhet och 665 mnkr avgiftsfinansierad VA- och avfallsverksamhet. Verksamheten visar på stora behov. För att klara investeringarna inom det utrymme som finns utan upplåning (bortsett från avgiftsfinansierade investeringar) måste prioriteringar ske mellan och över åren. De närmaste åren är ombyggnation av Visby lasarett, nytt korttidsboende och VA-utbyggnad de tyngsta posterna.

Nämnd/Förvaltning	Investeringsbudget 2019	Förbrukat 31/8	Prognos helår	Budget 2018	Bokslut 2018
RS/RSF	148,7	11,6	25,9	95,6	22,2
<i>varav exploatering</i>	<i>92,5</i>	<i>1,3</i>	<i>4,3</i>		
TN/TKF	756,9	319,7	452,9	871,7	626,2
<i>varav exploatering</i>	<i>92,1</i>	<i>16,7</i>	<i>28,6</i>		
TN/SBF	9,0	1,2	4,7	13,0	10,3
BN/SBF	2,0	0,2	1,2	2,0	0,5
MHN/SBF	0,4	0	0,2	0,8	0,5
BUN/UAF	17,8	7,6	17,8	18,9	14,6
GVN/UAF	18,4	1,6	18,4	12,3	4,9
SON/SOF	6,2	3,1	6,2	7,4	4,1
HSN/HSF	40,9	9,1	27,1	31,0	19,5
Totalt samtliga investeringar	1 000,4	354,2	554,4	1 052,6	702,7
Varav exploateringsbudget	184,6	18,0	32,9	123,4	11,2
Grundbudget 2019	466,0				
Exploatering bruttobudget	53,0				
Kompletteringsbudget 2019 ³	472,4				
Tilläggsanslag 2019	9,0				
Totalt samtliga investeringar	1 000,4				

Tabell 8: Investeringsprognos för helår 2019 (mnkr)

³ Varav exploatering 131,6

Nämnd/Förvaltning	Investeringsbudget 2020	Investeringsbudget 2021	Investeringsbudget 2022	Investeringsbudget 2023	Investeringsbudget 2024	Totalt 2020-2024
RS/RSF	26,0	45,8	33,5	25,5	21,4	152,1
TN/TKF ⁴	257,1	261,2	254,3	268,6	254,3	1 295,5
TN/SBF ⁵	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	30,0
MBN/SBF	1,6	1,0	1,0	1,0	1,0	5,6
BUN/UAF	44,3	74,5	14,5	35,5	34,5	203,3
GVN/UAF	11,2	22,7	8,2	4,2	4,2	50,5
SON/SOF	39,0	50,3	9,0	21,0	9,0	128,3
HSN/HSF	69,6	42,0	60,5	48,5	22,0	242,6
Totalt samtliga investeringar	454,8	503,5	387,0	410,3	352,4	2 107,8
varav avgiftsfinansierade	129,9	139,2	132,8	133,3	130,1	662,3
Exploateringsbudget netto	35,8	80,2	-22,9	-9,3		83,8

Tabell 9: Investeringsbudget och plan 2020-2024

Inga justeringar föreslås i investeringsbudgeten:

Budget för mark- och stadsmiljö för 2021 är fördelad utifrån uppdrag till tekniska nämnden.

⁴ Inkluderar investeringar i affärsdrivande verksamhet: VA-verksamhet, avfallshantering samt den affärsdrivande delen av hamnen.

⁵ Räddningstjänsten

Investeringsbudget 2020-2021 plan 2022-2024	Budget	Budget	Plan	Plan	Plan
	2020	2021	2022	2023	2024
Regionstyrelsen/Regionstyrelseförvaltningen					
Investeringspott	3 400	3 400	3 400	3 400	3 400
Landsbygdsutveckling	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Paternosterverk varuförsörjningen		1 400			
Kultur- och fritidsverksamhet					
Meröppet bibliotek	500				
Bokningssystem	400				
Bokbuss		3 500			
Lokalinvesteringar					
Mottagningskök	1 200				
Wisbygymnasiet söder kök	1 500				
Endre skola kök			2 200		
Högby skola kök	500	7 600			
Havdhem skola kök			2 900		
Cafe Korpen				550	
Lärbro skola kök		2 000			
Fole skola kök		300	3 000		
Vänge skola kök		650			
Öja skola kök				1 500	
Stånga skola kök				2 000	
Summa lokalinvesteringar	3 200	10 550	8 100	4 050	0

Investeringsbudget 2020-2021 plan 2022-2024	Budget	Budget	Plan	Plan	Plan
	2020	2021	2022	2023	2024
IT-investeringar					
Reinvesteringar infrastruktur	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
PC som tjänst	8 000	10 000	10 000	10 000	10 000
E-arkiv		5 000			
Teknisk plattform IT	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Windows server 2016 inkl cal			4 000		
Trådlösa nät	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Wifi-utbyggnad äldreboenden	1 500	1 500			
Utbyte Flexite		1 000			
Programsystem Almedalsveckan	1 000	1 000			
Extern web bibliotek (förstudie)		400			
Summa IT-investeringar	16 500	24 900	20 000	16 000	16 000
Summa RS/RSF	26 000	45 750	33 500	25 450	21 400
Tekniska nämnden/Teknikförvaltningen					
Investeringspott	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Gata och park					
Beläggningsprogram	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000
Mark- och stadsmiljö					
Enskilda vägar förbättringsåtgärder	1 000	1 000	1 500	1 500	1 500
Ospecificerat gator och vägar			500	500	500

Investeringsbudget 2020-2021 plan 2022-2024	Budget	Budget	Plan	Plan	Plan
	2020	2021	2022	2023	2024
Trafiksäkerhetsåtgärder enligt LTP		1 200	1 200	1 200	1 200
Enkelt avhjälpna hinder	500	500	500	500	500
Säkra skolvägar	800	800	800	800	800
Cykelplan Visby	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Innerstadsutveckling			1 000	1 000	1 000
Utveckling serviceorter	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500
Upprustning parker ospecificerat	500				
Lekutrustning	700	1 000			
Bad och besöksplatser upprustning och förändring	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Reinvestering belysning		2 000			
Anslutning flygplatsen	5 200	4 000			
Dovhjorten parkeringshus				800	7 200
Kapacitetsförbättringar Solbergagatan			3 000		
Reinvestering kvarnar				500	500
Scen Almedalen				3 000	
Ställplatser husbilar					
Summa mark- och stadsmiljö	13 200	15 000	13 000	14 300	17 700
Kollektivtrafik					
Utveckling i Visby	250	2 500	2 500	2 500	2 500
Utveckling i serviceorter inklusive hållplatser	250	2 500	2 500	2 500	2 500
Nytt biljettsystem	5 000				
Summa kollektivtrafik	5 500	5 000	5 000	5 000	5 000

Investeringsbudget 2020-2021 plan 2022-2024	Budget	Budget	Plan	Plan	Plan
	2020	2021	2022	2023	2024
VA-verksamhet					
Ledningsutbyggnad ospecificerat	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Sanering VA-lednings nät	11 000	11 000	11 000	11 000	11 000
Ombyggnad vattenverk		2 000		2 000	
Ombyggnad avloppsreningsverk		2 000		2 000	
Herrvik VV Östergarns FIS	500				
Avloppsreningsverk Fårö		5 000	5 000	5 000	5 000
Ledningsbyggnad Valleviken			1 250	1 250	1 250
Nybyggnation Lärbro vattenverk		1 875	1 875	1 875	1 875
Ledningsbyggnad norra linan		2 000	500	500	500
Visby vattenverk och Tingstäde		18 800	18 800	18 800	18 800
Visby råvattenledning		5 000	5 000	5 000	5 000
Dricksvattenledning Hemse-Ljugarn		2 500	2 500	2 500	2 500
Nytt avloppsreningsverk Hemse		7 500	7 500	7 500	7 500
Ledningsbyggnad Burs-Stånga			2 500	2 500	2 500
Dagvatten (utredningar)			540	540	540
Innovation			100	100	100
VA-utbyggnad		250	300	300	
Vattenskydd	950	1 000	1 000		
Drift, underhåll och förnyelse	9 520				
Fordons- och maskinanskaffning	5 000	2 500	5 000	2 500	5 000
Reinvesteringar VA-anläggning	73 030	58 575	57 135	56 635	58 435
Summa VA-verksamhet	105 000	125 000	125 000	125 000	125 000

Investeringsbudget 2020-2021 plan 2022-2024	Budget	Budget	Plan	Plan	Plan
	2020	2021	2022	2023	2024
Avfallshantering					
Slite deponi	20 000				
Återvinningscentraler	3 000	6 300	2 000	2 000	2 000
Hygieniseringsanläggning, Fårö	900				
Insamling	500				
Slamtömningsplatser ARV	500				
Avfallsplan		1 300	1 300	1 300	1 300
Fordons- och maskinanskaffning		6 100	4 000	4 500	1 250
Utbyte av containers		500	500	500	500
Summa avfallshantering	24 900	14 200	7 800	8 300	5 050
Hamnverksamhet (affärsdrivande)					
Förbättringsåtgärder Visby hamn	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Visby rep. Spont kajanläggning	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Visby hamn, ombyggnad fenderverk FL 7			10 000	15 000	
Ombyggnad terminal - nytt avtal 2017-2027	2 500				
Rensmuddring Visby hamn		3 000		4 000	4 000
Renovering av spont, Holmen Visby hamn	250	4 000			
Summa hamnverksamhet (affärsdrivande)	7 750	12 000	15 000	24 000	9 000
Hamnverksamhet (anslagsfinansierad)					
Förbättringsåtgärder övriga hamnar	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Logistikytor hamnområde Klintehamn	1 500	2 000	2 000	2 000	2 000
Renovering av spont, Holmen Visby hamn	250	4 000			

Investeringsbudget 2020-2021 plan 2022-2024	Budget	Budget	Plan	Plan	Plan
	2020	2021	2022	2023	2024
Rensmuddring övriga hamnar				4 000	4 000
Reinvestering asfaltering Klinte			2 500		
Utveckling Visby gästhamn				2 000	2 500
Summa hamnverksamhet (anslagsfinansierad)	3 750	8 000	6 500	10 000	10 500
Summa hamnar	11 500	20 000	21 500	34 000	19 500
Fastighetsförvaltningsavdelningen					
Obligatorisk ventilationskontroll	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
Investeringar för fastighetsägaransvar	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Ställverk lasarettet	15 000				
Summa fastighetsförvaltningsavdelningen	80 000	65 000	65 000	65 000	65 000
Summa TN/TKF	257 100	261 200	254 300	268 600	254 250
varav anslagsfinansierad verksamhet	127 200	122 000	121 500	135 300	124 200
varav affärsdrivande verksamhet	129 900	139 200	132 800	133 300	130 050
Tekniska nämnden/Samhällsbyggnadsförvaltningen					
Räddningstjänsten					
Investeringsram	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000
Summa TN/SBF	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000

Investeringsbudget 2020-2021 plan 2022-2024	Budget	Budget	Plan	Plan	Plan
	2020	2021	2022	2023	2024
Miljö- och byggnämnden/Samhällsbyggnadsförvaltningen					
Investeringspott	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Fordon	550				
Summa MBN/SBF	1 550	1 000	1 000	1 000	1 000
Barn- och utbildningsnämnden/Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen					
Investeringspott	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000
Lokalinvesteringar					
Anpassning Polhemsskolan	3 500				
Lunden förskola Väskinde	12 000				
Alléskolan	12 000	60 000			
Visborg - Västerhejde skola				1 000	
Visborg förskola				20 000	20 000
Nya förskoleplatser	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Roma förskola Skogsgläntan	2 000				
Södervärnsskolan	300				
Summa lokaler	31 800	62 000	2 000	23 000	22 000
IT-investeringar					
Diverse övriga IT investeringar	6 500	6 500	6 500	6 500	6 500
Summa IT investeringar	6 500	6 500	6 500	6 500	6 500
Summa BUN/UAF	44 300	74 500	14 500	35 500	34 500

Investeringsbudget 2020-2021 plan 2022-2024	Budget	Budget	Plan	Plan	Plan
	2020	2021	2022	2023	2024
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden/Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen					
Investeringspott	3 200	3 200	3 200	3 200	3 200
Lokalinvesteringar					
Folkhögskolan		10 500			
Renovering och anpassning VF, EE, RX o BA	5 000	3 000			
Säkerhetshöjande åtgärder	1 000				
Kompetenscentrum Gotland	1 000	5 000	4 000		
Summa lokalinvesteringar	7 000	18 500	4 000	0	0
IT-investeringar					
Diverse övriga IT investeringar	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Summa IT investeringar	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Summa GVN/UAF	11 200	22 700	8 200	4 200	4 200
Socialnämnden/Socialförvaltningen					
Investeringspott	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Lokalinvesteringar					
Korttidsenhet Korpen	30 000	39 300			
Korttidsenhet Korpen, utrustning		2 000			

Investeringsbudget 2020-2021 plan 2022-2024	Budget	Budget	Plan	Plan	Plan
	2020	2021	2022	2023	2024
Gruppbostad LSS 6 platser				12 000	
Summa lokalinvesteringar	30 000	41 300	0	12 000	0
IT-investeringar					
Välfärdsteknik m.m.	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Summa IT investeringar	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Summa SON/SOF	39 000	50 300	9 000	21 000	9 000
Hälso- och sjukvårdsnämnden/Hälso- och sjukvårdsförvaltningen					
Investeringspott	22 000	22 000	22 000	22 000	22 000
Maskiner och inventarier					
Skelett undersökningsutrustning, röntgen	5 000	5 000			
PCI			10 000		
Narkosapparater			5 000		
Inventarier för enheten för akut mottagande	5 600				
Inventarier för IVA				2 500	
Inventarier för operationsavdelning			2 500		
Summa maskiner och inventarier	10 600	5 000	17 500	2 500	0
Lokalinvesteringar					
Akutmottagningen plan 2-3 + tillbyggnad plan 4-6, överlämnat till projektavdelningen TKF	35 000	11 000			
Ombyggnation bårhuset		3 000			

Investeringsbudget 2020-2021 plan 2022-2024	Budget	Budget	Plan	Plan	Plan
	2020	2021	2022	2023	2024
Hab/Rehab				4 000	
Primärvård	2 000				
IVA			1 000	20 000	
Operationsavdelning		1 000	20 000		
Summa lokalinvesteringar	37 000	15 000	21 000	24 000	0
Summa HSN/HSF	69 600	42 000	60 500	48 500	22 000
Investeringsbudget totalt	454 750	503 450	387 000	410 250	352 350
varav VA och avfall	129 900	139 200	132 800	133 300	130 050
varav skattefinansierat	324 850	364 250	254 200	276 950	222 300

6 Skuldportfölj och ränteantaganden

Låneskulden uppgår till 581 mnkr och har ökat med 96 mnkr sedan årsskiftet. Ett nytt lån på 100 mnkr togs upp i april för att finansiera nya investeringar. Amortering har också gjorts med 4 mnkr.

Den genomsnittliga räntan i skuldportföljen ligger kvar på en förhållandevis låg nivå. I delårsbokslutet uppgick den genomsnittliga räntan till 1,26 procent, en marginell ökning med 0,02 procentenheter sedan årsskiftet. Den genomsnittliga räntebindningen uppgår till 2,52 år och den genomsnittliga kapitalbindningen till 1,94 år. Andel lån med rörlig ränta är 42 procent. För helåret prognostiseras räntekostnaderna för lån till 8 mnkr.

På räntemarknaderna har det hänt mycket det senaste halvåret. De långa räntorna har sjunkit relativt mycket och räntemarknaderna har tagit fasta på de signaler som kommit om att konjunkturen mattas av och prisar in att en lågkonjunktur är i antågande. Aktiemarknad och börser har däremot fortsatt att stiga. Osäkerheten är fortfarande stor kring hur konjunkturen kommer att utvecklas.

Räntorna ligger på mycket låga nivåer, 5-årsräntan ligger för närvarande på -0,03 procent. Det är 0,4 procentenheter lägre än i våras och på samma nivå som 3-månadersräntan. För de fyra senaste åren har 5-årsräntan legat i intervallet 0,40 – 0,70 procent. För 10-årsräntan har nivån det senaste året legat som högst 1,37 procent i december ifjol och som lägst 0,09 procent i augusti i år. I skrivande stund ligger 10-årsräntan på 0,25 procent vilket är 1 procentenhet lägre än för ett år sedan.

Marknadens bedömning är att 5-årsräntan inom ett år kommer att vara 0,05 procent, om två år 0,14 procent och om fem år på 0,50 procent vilket för samtliga löptider är drygt 1 procentenhet lägre än vad marknaden prissatte för ett år sedan. För 10-årsräntan prissätter marknaden att räntan inom ett år kommer att vara 0,33 procent, om två år 0,42 procent och om fem år 0,68 procent. I jämförelse med marknadens bedömning för ett år sedan så är nivån även för 10-årsräntan mer än 1 procentenhet lägre.

Riksbanken bedriver en fortsatt expansiv penningpolitik för att inflationen ska stabiliseras kring inflationsmålet på två procent. Riksbanken har successivt sänkt reporäntan och från februari 2016 har reporäntan legat på en historiskt låg nivå, -0,50 procent. Riksbanken höjde i januari reporäntan till -0,25 procent. Vid sitt senaste möte i september lämnades reporäntan oförändrad och riksbanken höll fast vid att reporäntan kommer att höjas i slutet av året eller början av nästa år. Marknaden däremot tror inte på att riksbanken kommer att höja räntan. Marknadens prissättning av 3-månadersräntan ligger strax under 0 procent de tre närmaste åren fram till 2023. Om fem år är den förväntade 3-månadersräntan 0,20 procent.

Den sammantagna bedömningen är att räntorna kommer att ligga kvar på mycket låga nivåer de närmaste åren.

Skuldportföljens kortsiktiga räntekänslighet vid en ökning med 1 procentenhet av 3 mån Stibor ger en kostnadsökning med ca 1,2 mnkr/år.

Räntekostnaderna påverkas inte bara av räntan utan också av låneskuldens storlek. Den totala budgeten för exploaterings och investeringsutgifter uppgår 2019 till 1 000 mnkr vilket är en mycket hög nivå. Nämndernas prognos för exploaterings och investeringsutgifterna 2019 är 554 mnkr vilket innebär att ca 450 mnkr sannolikt kommer att kompletteringsbudgeteras till 2020.

Investeringsbudgeten för 2020-2021 uppgår till 958 mnkr och planen för 2022-2024 till ytterligare 1 150 mnkr. Om investeringarna hamnar på denna nivå kommer ytterligare extern finansiering att krävas. Hur mycket extern finansiering som kommer att behövas beror på det faktiska investeringsutfallet, resultatnivå och hur stora försäljningsinkomsterna kommer att bli.

Även om ränteläget är fördelaktigt så bedöms räntekostnaderna komma att öka på grund av en allt större låneskuld till följd av den omfattande investeringsverksamheten. Plankalkylen har uppdaterats med en aktuell bedömning av räntor och upplåningsbehov.

7 Kostnadsjämförelser

I det här avsnittet jämförs kostnader för ett antal stora verksamhetsområden med andra kommuner och landsting. För att veta om resurserna utnyttjas effektivt är jämförelser ett bra verktyg, dels mellan olika år och dels mellan olika kommuner och landsting. Avsikten är att redovisa ett diskussionsunderlag som bygger på faktiskt utfall i förhållande till andra. Dessa kostnadsjämförelser ska inte förväxlas med aktuellt ekonomiskt läge för regionen. Kostnadsjämförelser finns inte tillgänglig på samma detaljeringsnivå för alla regionens verksamheter. Det är anledningen till att det inte finns några jämförelser inom t.ex. samhällsbyggnadsområdet.

Till budgetberedningen i våras beställde Region Gotland ett förnyat underlag från SKL:s analysgrupp där kostnader och andra resultat jämförs. De nya bilderna grundade sig på 2017 års kostnader och den första analysen gjordes på 2014 års kostnader.

En relevant frågeställning i det här sammanhanget är vilka kommuner och regioner som är rimliga att jämföra med. Att göra jämförelser med kommungruppen har varit etablerat under lång tid. Inför år 2017 genomfördes en ny kommungruppsindelning. Gotland tillhör nu kommungruppen ”Mindre stad/tätort”. De senaste åren har också jämförelser konsekvent gjorts med så kallade likhetsutsökta kommuner. Det är kommuner som i teorin har liknande förutsättningar för sin verksamhet avseende befolkningsstruktur bland annat. När SKL gjorde sin analys användes inte liknande regioner utan de använde istället enbart Blekinge och Jämtland/Härjedalen. Det är de två regioner som liknar Gotland mest. Därför är det de regionerna även i den här jämförelsen som representerar begreppet liknande regioner för hälso- och sjukvård.

Inom vissa verksamhetsområden har en jämförelse med referenskostnad⁶ gjorts. I referenskostnaden vägs opåverkbara strukturella förutsättningar in, exempelvis ålder, invånarnas sociala bakgrund och den geografiska strukturen. Referenskostnaden är därmed olika i olika kommuner beroende på förutsättningar.

7.1 Sammanfattning

Analysgruppen från SKL konstaterade i sin analys från 2014 att ”Den faktiska kostnaden har överstigit standardkostnaden under nästan alla de senaste åren i alla delmodeller utom äldreomsorg och LSS. Inom barnomsorg, grundskola, gymnasieskola och IFO är det mycket stor skillnad, både i procentuell avvikelse och totalt belopp. Hälso- och sjukvården har en stor total avvikelse medan den procentuella avvikelsen inte är utmärkande.” Den slutsatsen stämmer till viss del fortfarande när även verksamhetsåret 2018 är sammanställt. Ett tydligt trenderbrott kan ses när det gäller skolverksamheterna. I förhållande till referenskostnad är kostnaderna för förskola, skola och gymnasieskola fortfarande höga. Men skillnaderna minskar främst för grundskola, fritidshem och gymnasieskola. Även jämfört med kommungrupp och liknande kommuner är skillnaden mindre utmärkande. Kostnaderna är visserligen fortfarande höga men det är tydligt att skillnaderna minskar. Inget trenderbrott syns dock för individ- och familjeomsorg och somatisk specialistvård, kostnaderna för dessa verksamheter är fortfarande mycket högre än riket.

Jämfört med kommungruppen Mindre stad/tätort är kostnaderna totalt faktiskt 140 miljoner lägre för primärkommunal verksamhet. Vid en jämförelse med liknande kommuner är kostnaderna totalt ungefär 80 mnkr lägre. Det finns dock stora skillnader mellan verksamhetsområdena. Kostnaden för äldreomsorg och omsorg om funktionsnedsatta är mycket

⁶ Referenskostnad är den kostnad som en kommun har om man bedriver verksamhet på en genomsnittlig avgifts- ambitions- och effektivitetsnivå med hänsyn till de egna strukturella faktorerna som beräknas i kostnadsutjämningsystemet. Referenskostnad kallades tidigare strukturårsjusterad standardkostnad.

lägre än övriga kommuner och om man undantar de verksamheterna så blir det istället en merkostnad på cirka 120 miljoner kronor jämfört med kommungruppen och 160 miljoner kronor jämfört med liknande kommuner. Det finns med andra ord fortfarande stora utmaningar och utrymme för effektivisering.

Merkostnaden för hälso- och sjukvård jämfört med genomsnittet i riket är 170 miljoner kronor men vid en jämförelse med Region Jämtland/Härjedalen och Region Bleking är kostnaderna för hälso- och sjukvård och tandvård lika höga.

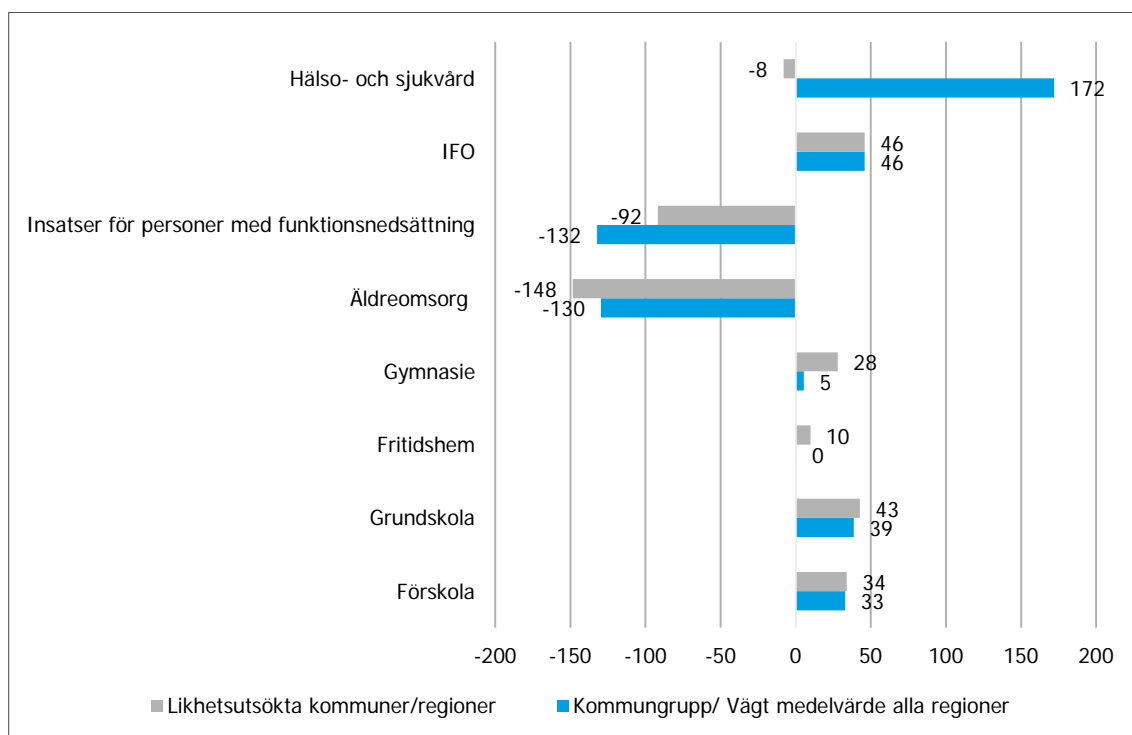

Diagram 3: Avvikelse jämfört med kommungrupp och likhetsutsökta kommuner/landsting/regioner 2018 (mnr)

7.2 Jämförelse med kommungruppen

I tabellen redovisas en sammanställning av en beräknad merkostnad respektive lägre kostnad för olika verksamheter inom Region Gotland i jämförelse med kommungruppen. Siffrorna avser verksamhetsåret 2018. För hälso- och sjukvård och tandvård jämförs med ett vägt medelvärde för samtliga regioner. Tabellen avser både kommunal verksamhet och enskild verksamhet. I tabellen visas genomsnittlig kostnad per brukare/elev respektive invånare.

Verksamhet	Gotland	Kommun- grupp	Avvikelse kr	Avvikelse %	Merkostnad Gotland 2018, mnkr
Förskola kr/inskrivet barn	161 764	148 645	13 119	9%	33
Grundskola kr/elev	120 082	113 106	6 976	6%	39
Fritidshem kr/inskrivet barn	35 489	35 383	106	0%	0
Gymnasium kr/elev	130 365	127 478	2 887	2%	5
Äldreomsorg kr/inv. 65+	54 260	62 899	-8 639	-14%	-130
Insatser för personer med funktionsnedsättning kr/inv.	6 027	8 257	-2 230	-27%	-132
IFO kr/inv.	4 860	4 084	776	19%	46
Summa					-139
Somatisk vård kr/inv.	17 553	14 557	2 982	20%	177
Primärvård kr/inv.	4 236	4 655	-419	-11%	-25
Psykatri kr/inv.	2 582	2 268	314	14%	19
Tandvård kr/inv.	692	667	25	4%	1
Totalt					33

Tabell 10: Merkostnad 2018 jämfört med genomsnitt i kommungrupp eller vägt medelvärde för alla landsting

Jämfört med kommungruppen är kostnaderna för äldreomsorg och insatser för personer med funktionsnedsättning mycket lägre. Omräknat till pengar så skiljer det sammanlagt cirka 260 mnkr.

Avvikelsen för utbildningsverksamheterna från förskola till gymnasiet är sammanlagt cirka 80 mnkr. Samtliga verksamheter förutom förskolan har en mycket lägre avvikelse än tidigare år. Vad det beror på att kostnaden för förskolan inte utvecklas på samma sätt som övriga skolformer finns just nu ingen förklaring till. Tätortsgrad har inte så stor påverkan på kostnaderna för just förskolan, den påverkar främst grundskolan.

I den här tabellen jämförs hälso- och sjukvården med ett vägt medelvärde för samtliga regioner eftersom begreppet kommungrupp inte existerar bland regioner. Som tidigare konstaterats så läggs mer resurser på den somatiska vården och mindre på primärvård. Det är också så att avvikelsen ökar.

7.3 Jämförelse med liknande kommuner och landsting

Det finns ett verktyg i KOLADA där det går att söka ut liknande kommuner och landsting. Variablerna är befolkningsstruktur (30 %) och referenskostnad (70 %). Referenskostnad är ett begrepp som används inom kostnadsutjämningsystemet och indikerar vad respektive verksamhet borde ha för nettokostnad om kommunen bedriver den verksamheten med genomsnittlig ambitionsnivå och effektivitet.

Det innebär att det inte är samma jämförelsekommuner för alla områden utan beroende på verksamhet är det olika kommuner som jämförs. Vi jämför oss alltså med de kommuner som liknar oss mest just för den verksamheten. Trots att vi kan söka ut de kommuner/landsting som liknar oss mest är det ändå inte helt säkert att det blir en adekvat jämförelse då ö-läget ju inte finns som en faktor hos andra. Följande avvikelser och merkostnader kan ses som indikationer.

Verksamhet	Gotland (kostnad)	Kostnad strukturellt liknande kommuner	Avvikelse	Avvikelse	Merkostnad Gotland 2018, mnkr
Förskola kr/barn	161 764	148 184	13 580	9%	34
Grundskola kr/elev	120 082	112 358	7 724	7%	43
Fritidshem kr/barn	35 489	31 920	3 569	11%	10
Gymnasium kr/elev	130 365	115 297	15 068	13%	28
Äldreomsorg kr/inv. 65+	54 260	64 151	-9 891	-15%	-148
Insatser för personer med funktionsnedsättning kr/inv.	6 027	7 574	-1 547	-20%	-92
IFO kr/inv.	4 860	4 084	776	19%	46
Summa					-79
	(netto- kostnad)				
Somatisk vård kr/inv.	17 553	17 033*	520	3%	31
Primärvård kr/inv.	4 236	4 870*	-634	-13%	-38
Psykiatri kr/inv.	2 582	2 394*	188	8%	11
Tandvård kr/inv.	692	903*	-211	-1%	-12
Totalt					-87

Tabell 11: Merkostnad 2018 jämfört med strukturellt liknande kommuner, kr

*Jämförelse med Region Jämtland/Härjedalen och Blekinge

När Region Gotland jämförs med dessa kommuner och regioner blir slutsatserna inte riktigt likadana som vid jämförelse med kommungruppen. Avvikelserna är lite större inom skolområdet men inte alls lika stora som tidigare år. Trots det är den sammanlagda avvikelsen 115 mnkr.

Kostnaden för äldreomsorg är 15 procent lägre än de liknande kommunerna och kostnaden för insatser för personer med funktionsnedsättning är 20 procent lägre vilket gör att Gotland har en kostnad som är ca 240 miljoner lägre än liknande kommuner.

Vid en jämförelse enbart med regionerna Jämtland/Härjedalen och Blekinge visar det sig att kostnadsbilden är ganska lika. Gotland lägger mer resurser på somatisk vård och mindre på primärvård och tandvård. Sammantaget ger det en nettokostnad för hälso- och sjukvård på Gotland som är i nivå med Jämtland/Härjedalen och Blekinge.

7.4 Jämförelse med referenskostnad

Den här tabellen redovisades av SKL i samband med att slutrapporten från analysgruppen presenterades. Den visar den faktiska nettokostnaden (utfallet) för respektive verksamhet i jämförelse med den referenskostnad som är uträknad för Gotland i utjämningsystemet. Referenskostnad anger förväntad kostnad i en kommun givet ålder, behov och produktionsförhållanden vid genomsnittlig ambition och effektivitet. Referenskostnaden är alltså olika beroende på förutsättningar. Gotland anses ha gynnsammare förutsättningar än andra när det gäller förskoleverksamhet, fritidsverksamhet, grundskola, gymnasieverksamhet och individ- och familjeomsorg och sämre förutsättningar för äldreomsorg. Det betyder att Gotland i utjämningsystemet betalar en utjämningsavgift för dessa verksamheter till kommuner som inte anses ha samma goda förutsättningar.

	Förskola	Fritidshem	Grundskola	Gymnasieskola	Äldreomsorg	Individ- och familjeomsorg	LSS	Hälso- och sjukvård
Nettokostnad Gotland kr/inv.	6 121	1 544	11 132	3 830	12 062	4 666	4 641	30 600 ⁷
Referenskostnad kr/inv.	5 325	1 304	10 277	3 633	13 009	3 632	5 166	28 283
Skillnad kr/inv.	796	240	855	197	-947	1 034	-525	2 317
Skillnad, mnkr	47,2	14,2	50,7	11,7	-56,1	61,3	-31,1	137,3
Skillnad, mnkr 2014		93,6	113,0	46,1	-3,9	48,0	-22,2	48,0
Avvikelse procent	14,9	18,4	8,3	5,4	-7,3	28,5	-10,2	8,2
Avvikelse procent 2014		27,9	22,4	23,5	-0,6	26,1	-9,0	3,4

Tabell 12: Jämförelse med referenskostnad (tidigare strukturårsjusterad standardkostnad)

I tabellen visas även utfallet för 2014 som redovisades av analysgruppen från SKL. Slutsatserna för 2018 är att avvikelsen mellan referenskostnad och verklig kostnad fortfarande är relativt höga inom förskola, fritidshem och skola, sammanlagt 124 mnkr, men att det finns en tydlig trend som pekar på att skillnaderna blir mindre och mindre. Avvikelsen är fortsatt hög inom individ och familjeomsorgen och låg inom äldreomsorg och LSS och högre för hälso- och sjukvård.

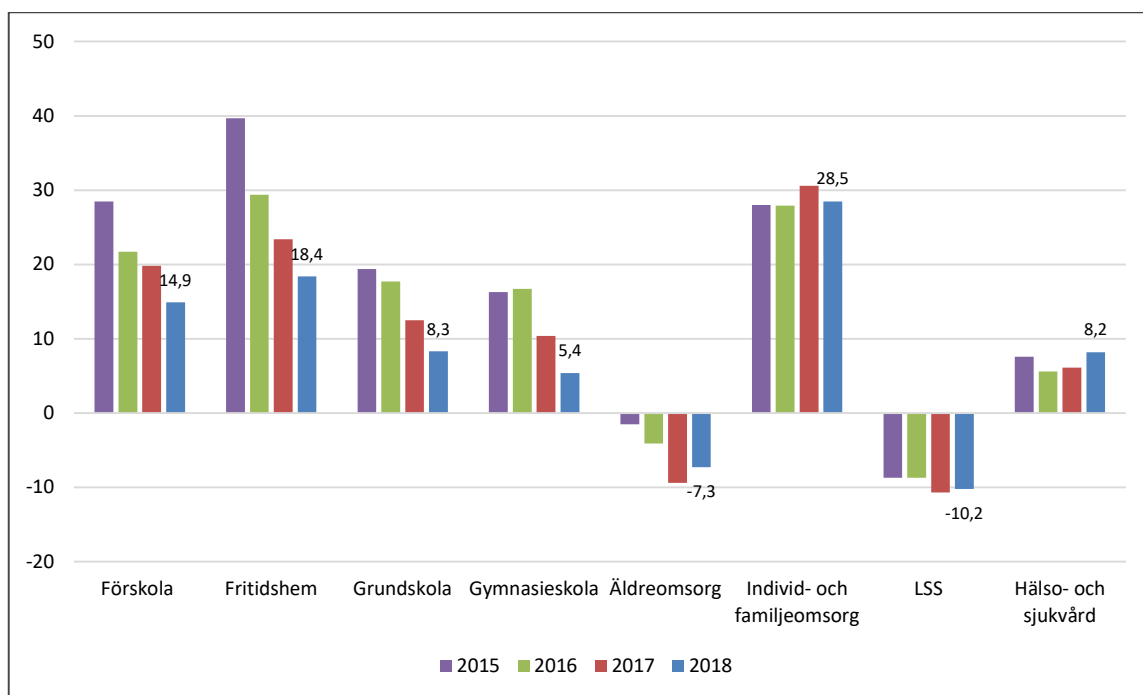

Diagram 4: Nettokostnadsavvikelse (%)

Omräknat till kronor innebär den positiva tendensen att avvikelsen totalt för utbildningsområdet har halverats. 2015 var avvikelsen 240 mnkr och nu är det 124 mnkr. Den procentuella avvikelsen är lägre för alla skolformer. Tvärtom gäller för individ- och familjeomsorg och hälso- och sjukvård. Där ökar avvikelsen. Att avvikelsen är hög kan bero på att de variabler som används i kostnadsutjämningsystemet för att bedöma vilket behov som finns, inte fullt ut tar hänsyn till det verkliga behovet. Det indikerar ändå att det finns utrymme för effektivisering.

⁷ OBS nettokostnad hälso- och sjukvård exklusive tandvård eftersom inte tandvård ingår i utjämningsystemet

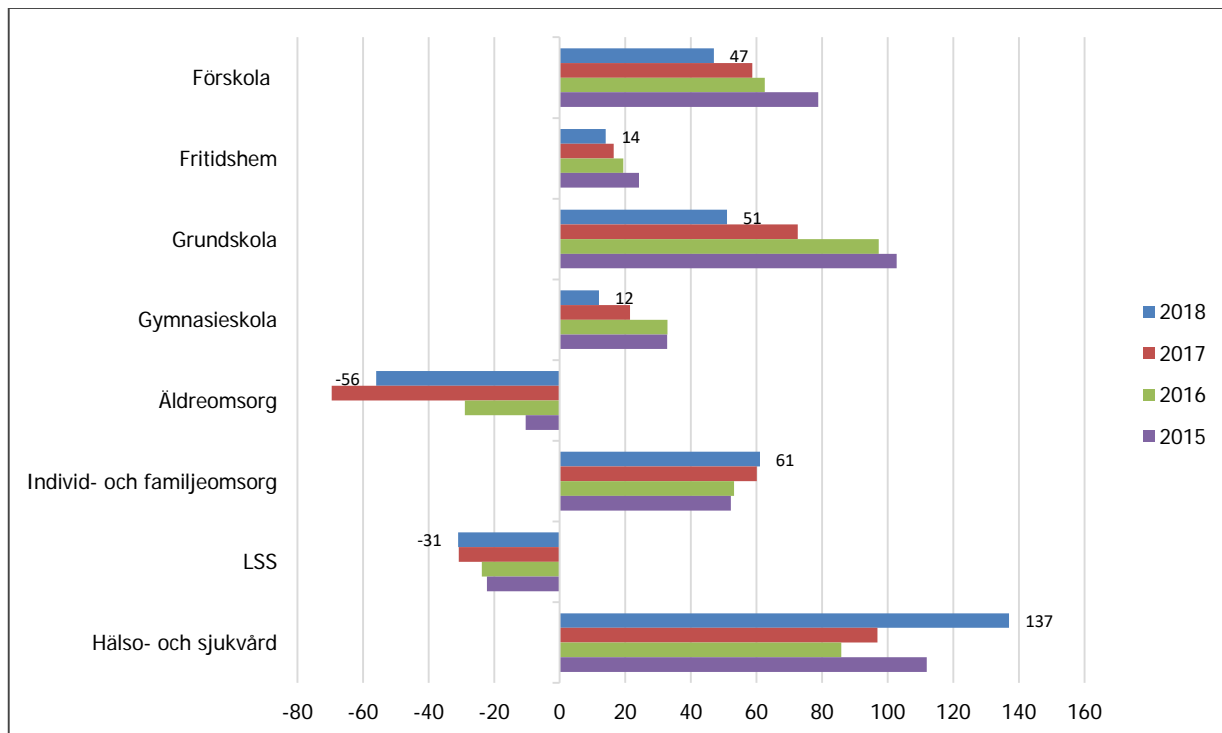
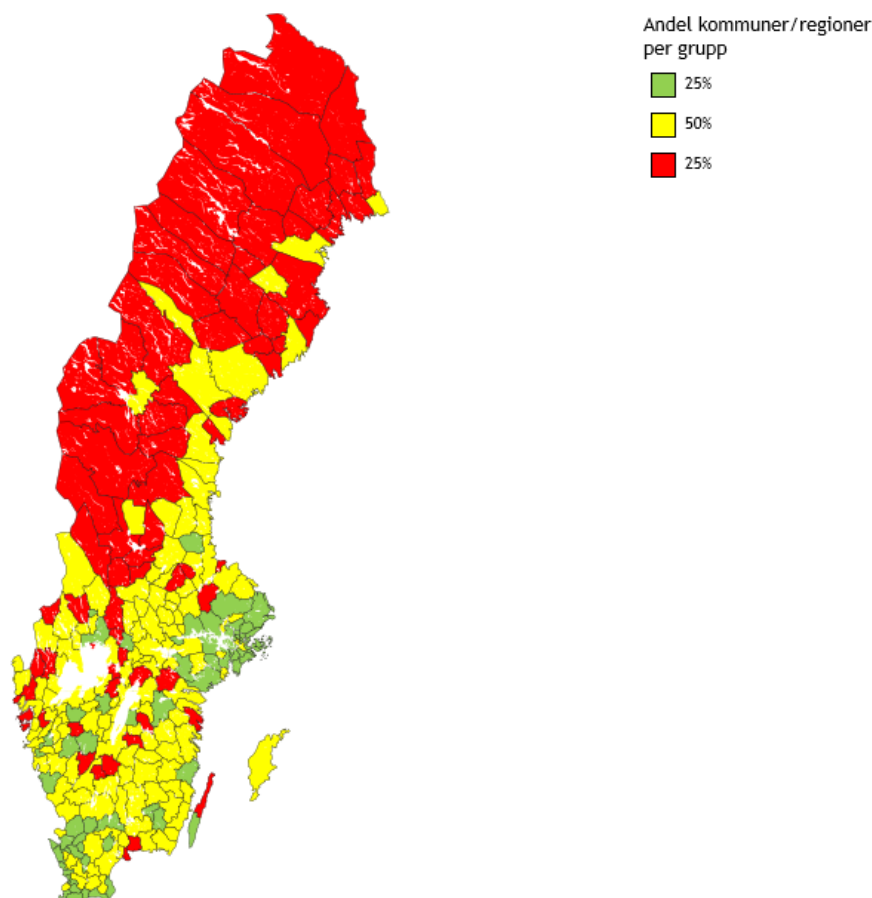

Diagram 5: Nettokostnadsavvikelse (mnr)

Genom att väga ihop avvikelsen inom samtliga verksamhetsområden inom primärkommunal verksamhet beräknas en total nettokostnadsavvikelse. Den totala nettokostnadsavvikelsen på Gotland är 5,8 procent. Det placerar oss på plats 197 av Sveriges kommuner. Trenden är dock positiv eftersom så mycket har hänt med skolan, 2015 var den totala avvikelsen 14,4 procent.

I kartbilden nedan visas nettokostnadsavvikelse totalt exklusive LSS för alla Sveriges kommuner. De 25 procent av kommunerna som har högst avvikelse är röda och de kommuner som har 25 procent lägst avvikelse är gröna och övriga är gula. Det är tydligt att nuvarande kostnadsutjämningsystem kanske inte fullt ut tar hänsyn till alla faktorer. Förklaringen att i princip samtliga Norrlandskommuner skulle ha en högre ambitionsnivå eller lägre effektivitet håller inte.

Nettokostnadsavvikelse totalt (exkl. LSS), andel (%) & 2018 (Värde)

7.5 Jämförelse per verksamhet

Till det här avsnittet finns en separat presentation med flera diagram som visar hur kostnaderna utvecklats över tid för flera verksamheter.

Nettokostnaden för hälso- och sjukvård totalt ligger över genomsnittet för riket samtliga år. SKL konstaterade att kostnadsläget är stabilt högt. Kostnaderna är höga inom somatisk vård och övrig hälso- och sjukvård och låga för primärvård. Kostnaderna för psykiatri är som genomsnittet för riket. Nettokostnaden per invånare för hälso- och sjukvård ökar i takt med stigande ålder. Det här kommer att vara en stor utmaning framåt då andelen äldre i befolkningen ökar. Den åldrande befolkningen påverkar den somatiska vården mest.

I förskolan är kostnaden per inskrivet barn högre än alla jämförelsegrupper. Gapet har minskat något de senare åren men ökar igen 2018. Man kan också konstatera att antal inskrivna barn per årsarbetare är lägre än genomsnittet. Kostnaden per inskrivet barn i fritidshem har närmast sig genomsnittet de senaste åren, från att legat mycket över genomsnittskommunen så är det nu inte någon stor skillnad. Antal inskrivna barn per årsarbetare har också på ett tydligt sätt närmast sig genomsnittet.

Kostnaden per elev i grundskolan har tidigare legat tydligt över rikets genomsnitt men gapet har minskat de tre senaste åren. Främst beroende på att rikets kostnader ökat mer än vad kostnaderna på Gotland har gjort. Kostnaden per elev i gymnasieskolan har sänkts dramatiskt 2018. Både undervisningskostnad och lokalkostnader räknat per elev har sjunkit jämfört med tidigare år.

Kostnaden för äldreomsorg totalt på Gotland per invånare 65+ är lägre än riket och jämförbara kommuner. Kostnaden är lägre för samtliga ingående verksamheter. Kostnaden för individ- och familjeomsorg ligger över rikets genomsnitt och kostnaden för jämförbara kommuner. Den del som främst ligger över är verksamheten för barn och unga. Över tid har den verksamheten även stått för en ökad andel av den totala kostnaden.